

LA LLUITA CONTRA LLURS ESTRALLS

Pel Prof. F. GARCÍA DEL CID

ELS NOSTRES INSECTES BIBLIOFILS, I

Els insectes que viuen als llibres, a expenses del paper i de les substàncies totes emprades en la seva fabricació, son coneguts d'antic i molt nombrosos. La *Micrographia* de R. Hooke, apareguda a Londres l'any 1665, és el més antic document que hem pogut trobar sobre aquesta qüestió. D'aquesta curiosa obra hem reproduït un gravat, que representa el conegut tisanut *Lepisma saccharina* que hom troba arreu on hi ha papers abandonats de tota cura, per bé que li hi és donat el nom arbitrari de **cucs dels llibres**. L'esmentat gravat esta reproduït a l'opuscle «Les ennemies des livres», que sota el pseudònim «Un Bibliophile», s'imprimí a Lió l'any 1879. Es curiós remarcar que aquest bibliòfil dedica pàgines senceres del seu llibret a parlar de *Lepisma saccharina* amb aquest mateix nom científic, i malgrat això, quan el reproduceix gràficament, ignora que es tracta del mateix insecte, del qual ve parlant amb la denominació de cuc dels llibres. Aquesta pintoresca anomalia i moltes incorreccions més que podríem remarcar, disten molt d'ésser estranyes, si tenim present que l'autor no és un naturalista, sino un bibliòfil.

El mateix cas es dona amb un altre autor molt més conegut pels que han estudiat aquesta qüestió. Ens referim a William Blades, el qual, sota el títol «Les livres et leurs ennemies», ens deixà un estimable treball que fou publicat, traduït al francès, l'any 1883. Ens parla Blades del *invisum pecus*, anomenat igualment *pestis chartarum*, animal invisible i misteriós conegut pels seus estralls, i que, segons l'autor, és objecte d'observacions i recerques racionals a partir de la primera meitat del segle XVIII. Diu també Blades que aquest animal havia estat una seriosa plaga, però que ja fa cinquanta anys (ho diu el 1883) que ha deixat d'ésser-ho, degut a la cura amb què es tracten els llibres vells, la valor dels quals augmenta oada dia, així com al fet que ja no es fan tants llibres **comestibles** per als seus enemics, és a dir, fets amb paper que contingui molta cellulosa, glícid que cerquen els insectes bibliòfags com una autèntica llaminadura. Blades recomanava als entomolegs d'estudiar urgentment la qüestió, puix que no trigarien a exhaurir el material d'estudi.

Mig segle més tard d'escrites les optimistes paraules de l'autor anglès, començàvem nosaltres a observar i encara tenim molts punts per precisar, sense temença que ens manqui material.

La primera troballa de valor científic relativa a aquests insectes, la féu Frisch l'any 1721, a Berlín, en isolar la larva d'un dels més terribles hostes dels llibres, l'*Anobium paniceum*, a la qual nodria amb pa sec.

La plaga es degué estendre per les Biblioteques, ja que l'any 1774 l'Acadèmia de Ciències de Cotinga, per lluitar contra els insectes que invadien la seva Biblioteca, anuncia un concurs per a premiar el millor treball sobre aquest tema. El problema resta sense solució i l'any 1842 es tornà a convocar un concurs per la Societat de bibliòfils de Mons, a Bèlgica, amb resultat igualment negatiu. Cinc anys més tard, Quatrefores posava de relleu la necessitat de plantejar racionalment la lluita enfront d'aquest enemic dels llibres arreconant definitivament els mètodes antics. Aquesta crida fou un gran avenç que serví de punt de partida per a totes les experiències de laboratori que culminen en l'estudi realitzat al Congrés Internacional de Biblioteques, l'any 1900, a París, amb el seu corresponent concurs per a premiar el millor treball sobre insectes papirícoles.

La infecció de diverses Biblioteques pertanyents a diferents països, féu que s'intensifiquessin novament els estudis i avui podem afirmar que si bé el tractament és cosa resolta, l'entomologia aplicada té molta feina a fer sobre el tema que tractem.

No som pas nosaltres les úniques víctimes dels insectes bibliòfags. Limitant-nos al darrer decenni i a una sola nació, esmentarem els estralls produïts pels insectes a les biblioteques italianes de la regió de Puglia, a la Universitària de Cagliari, a l'Arxiu de l'Estat de Palerm i a moltes altres més del migdia d'aquella península i de les seves illes pròximes.

Pel que respecta a la península ibèrica, posseïm dades fefaents de plagues serioses aparegudes a Galícia i Andalusia, com també referències que diuen que estan infectades en graus més o menys intensos totes les biblioteques de la ribera mediterrània que conserven una gran quantitat de llibres antics.

A Catalunya podem considerar el problema amb caire endèmic. Arreu on s'han emmagatzemat llibres o documents vells han sorgit els insectes bibliòfags, els perjudicis dels quals, com és lògic, són funció de la cura o incuria dels encarregats de cada Biblioteca o Arxiu. Les que foren Biblioteques Provincials, la Universitària, la de l'antic Seminari i les de les ordres religioses que hem pogut inspeccionar, totes han pagat llur contribució als corcs. Esperem que la situació es normalitzarà aviat i llavors estendrem les nostres recerques per la totalitat de la regió autònoma, la qual cosa ens permetrà determinar la distribució geogràfica dels insectes que estudiem.

El mecanisme que determina la infecció de les Biblioteques és fàcil de comprendre. Hem dit que els insectes que ataquen els llibres son endèmics a les costes de la Mediterrània que reuneixen les condicions de temperatura i humitat que aquests insectes requereixen per a la procreació. De l'exterior, els insectes passen als llibres per la incidental arribada d'un volum portador d'ous, larves o imagos que, en trobar el seu habitat òptim a la biblioteca, es multipliquen rapidament i escampen el mal. Atreu els insectes la cellulosa dels papers, la cola emprada en les rellegadures, la cera que dona brillantor al caire dels llibres, etc. Es digne d'esment el fet repetidament comprovat per nosaltres que els corcs, malgrat el seu pretès polifagisme, han respectat constantment els prestatges que suportaven els llibres, si bé és cert que a la Biblioteca que hem estudiat millor, aquells eren de cedre i hcm sap que les fustes excessivament dures i les aromàtiques són impropies per a allotjar insectes.

